

Vi mottar helst leserinnlegg på e-post. Send til debatt@nationen.no. Innlegg kan også sendes i posten, men innlegg som kommer på e-post blir prioritert.

Kronikk: 5000 tegn med mellomrom.
Leserbrev: Skriv kort. Maks 2500 tegn. Kun bestilte kronikker honoreres.

Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendt stoff, og til å publisere det elektronisk.

ENERGI/PLAN- OG BYGNINGSLOV

Vindmølletvang

I Nationen kunne vi fredag 2. mai lese at Geir Pollestad (Sp), politisk rådgiver i Olje- og energidepartementet, hevder at det nye forslaget til Plan- og bygningslov ikke medfører et svekket lokaldemokrati. Videre påstår Pollestad at «representanter for opposisjonen» sprer usannheter. Ettersom det bare er stortingsrepresentanter fra Frp som har påpekt dette i media, får vi ta det på vår kappe.

Det er jo imidlertid ikke slik at vi er alene om å mene dette. Både Landsforeningen for Vannkraftkommuner, som i all hovedsak er styrt av Ap- og Sp-ordførere, og Landsforeningen for Vindkraftkommuner er enige i at regjeringens lovforslag vil medføre en svekkelse av lokaldemokratiet og kommunene som planmyndighet.

Pollestad har imidlertid rett på et punkt. Det er at regjeringen kan pålegge en kommune som motsetter seg slik regulering å akseptere en kraftutbygging dersom viktige nasjonale hensyn tilsier det. Dette har imidlertid aldri skjedd og første gang kan bli hvis statsråd Haga

går inn for å tvinge Austevoll kommune i Hordaland til å akseptere vindmølleutbygging. Etter dagens lovverk stilles det imidlertid krav til at viktige nasjonale hensyn må ligge til grunn for slik regulering.

Med det forslaget regjeringen nå legger frem, fjernes både kommunens rolle som planmyndighet og kravet om nasjonal betydning fullstendig. At regjeringen argumenterer med at sittende olje- og energistatsråd Haga har demokratisk sinnelag og ikke vil finne på å overprøve kommunene i utrengsmål er jo koselig. Men her inviteres altså Stortinget til å gi mer makt til fylkesmenn og regjeringen.

Hvis denne loven blir vedtatt vil den bestå selv om statsråder med presumptivt mindre demokratisk sinnelag skulle ta over statsrådsstolen. Da gjetter jeg på at Pollestad og andre Senterpartimedlemmer vil rope over seg om overkjøring av lokaldemokratiet, men det er nå Sp har sjansen til å stoppe dette.

Tord Lien, miljøpolitisk talsmann i Fremskrittspartiet

ENERGI/PLAN- OG BYGNINGSLOV

Staten villeder om ny lov

I felles pressemelding fra Miljøverndepartementet og Olje- og energidepartementet hevdet det at forslaget til ny planlov ikke svekker kommunenes innflytelse i energi- og kraftsaker.

Opinionen og de stortingsrepresentanter som inviteres til å vedta lovforslaget, har krav på en objektiv og sannferdig presentasjon av forslaget til ny lov. Det står blant annet i § 1-3 – Tiltak som er unntatt fra loven: «For anlegg for overføring eller omforming av elektrisk energi som nevnt i energiloven § 3-1 tredje ledd gjelder bare kapittel 2 og 14.»

Alle andre bestemmelser, blant annet om den kommunale planleggingen, gjelder ikke for slike anlegg, som er beskrevet slik: «(...)kraftledninger, transformatorstasjoner, koblingsanlegg og bygningstekniske konstruksjoner som er umiddelbart knyttet til de elektriske anleggene og deres funksjon. Unntaket gjelder for ethvert anlegg eller konstruksjon av denne art som er omfattet av konsesjonen.»

I ny § 6-4 Statlig arealplan foreslås: «Departementet kan i den enkelte sak bestemme at endelig konsesjon til kraftproduksjonsanlegg etter energi-

loven, vannressusloven eller vassdragsreguleringsloven uten videre skal ha virkning som statlig arealplan.» På s. 197 forklares bestemmelsen: «Med kraftproduksjonsanlegg forstås alle anlegg og innretninger som etableres for å kunne produsere elektrisk energi, uavhengig av energikilde.» Deretter nevnes «vannkraftverk..vindkraftverk..gasskraftverk.»

Virkningen av en slik statlig plan er at «konsesjonsvedtaket får virkning som arealplan, (...) planen er straks bindende for framtidig arealbruk i området (...) og erstatter også tidligere fattede planvedtak som tiltaket kan ha vært i strid med.»

OED gis altså myndighet til i enhver sak om vindkraft- eller småkraftutbygging å stemple konsesjonsvedtaket som arealplan, og dermed direkte diskvalifisere den kommunale planmyndigheten etter planloven.

Det er å håpe at Stortinget vedtar ny planlov basert på de faktiske forslagene.

Stein Erik Stinessen, høyesterettsadvokat og juridisk sekretær i Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar

Framtid for økolandbruket?

KRONIKK

Med et offentlig mål om at 15 prosent av matproduksjonen og -forbruket skal være økologisk i 2015, må norsk økologisk landbruk vokse raskt og mye. Da er det problematisk at mange økobønder slutter. Fra 2004 til 2007 meldte 646 bønder seg ut av Debios kontrollordning for økologisk produksjon. Nettotilveksten i samme periode var bare 177 bruk, slik at det i 2007 var 2611 økogårder i Norge. Andel økologisk jordbruksareal økte fra 3,4 til 3,9 prosent, noe som er for sakte i forhold til målsetningen.

NILF og Bioforsk Økologisk undersøker årsaker til at mange økologiske bønder gir opp. Vi ser her på hvem som har meldt seg ut av Debio, hvem som vurderer å gi opp, og hvem som fortsatt satses økologisk. Alle Debio-utmeldte bønder (som har mottatt produksjonstilskudd) i 2004-07 (523 stk) og et tilfeldig utvalg på 600 økobruk i produksjonstilskuddsregisteret (PTR) i 2006 mottok et spørreskjema om utfordringer ved økologisk gardsdrift.

Vi fikk svar fra godt over halvparten, og beskriver her bøndene ut fra lokalisering, areal og dyretall i PTR. De aller fleste av dem som vurderer å melde seg ut hadde sin økologiske oppstart etter tusenårsskiftet, mens de utmeldte naturlig nok hadde sitt første år med omlegging og Debiokontroll noe før.

Over seks prosent av alle økobønder meldte seg ut årlig mellom 2004 og 2007, dobbelt så mye som den årvisse bruksavgangen i jordbruket generelt. Mange av de utmeldte er fortsatt bønder, spørreundersøkelsen viste at bare 17 prosent av dem har lagt ned drifta. De fleste drev nå konvensjonelt, mens en av fem oppga å drive etter økologiske prinsipp, men uten Debio-godkjenning.

Brukerne ble også spurt om sine framtidsplaner. Det er alarmende at 24 prosent av økobønderne vurderer å melde seg ut innen 5–10 år. Av disse vil ca 20 prosent slutte med gardsdrift, 40 prosent vil drive konvensjonelt, mens 40 prosent vil drive etter økologiske prinsipp uten godkjenning. Tilbakevending til ikke-økologisk drift er altså en klart viktigere årsak til utmelding enn nedlagt gardsdrift. Overraskende mange ønsker å være økologer uten Debiokontroll.

Det er flest økobønder på Østlandet og i Trøndelag. I 2004-07 kom relativt få av de utmeldte fra Trøndelag (14 prosent). Landsdelen er kjent for mange gode øko-prosjekt, og Holtålen kommune har Norgesrekord i økoareal (35 prosent). Desto mer bekymringsfullt er det da at en

av fire som vurderer utmelding er trøndere.

Økologisk landbruk forbindes gjerne med småskaladrift, men areal og besetningsstørrelse ligger nå betydelig over jordbruket for øvrig. I vårt materiale var gjennomsnittsarealene større hos de som fortsatt vil drive økologisk (296 daa) enn hos de som vurderer utmelding (264 daa), og betydelig større enn hos de utmeldte (201 daa). Blant de utmeldte var arealet særlig lite hos de som la ned drifta. Mange Vestlandsgårder har lite areal, og det er her økologisk landbruk har tapt mest terreng. En av fire av de utmeldte brukene var på Vestlandet.

Andel økologisk jordbruksareal var størst hos økologene (85 prosent) og de som vurderer utmelding (79 prosent), mens bare 66 prosent av arealet var økologisk siste år for utmelding i denne gruppa. En god del av de utmeldte la altså ikke om alt arealt, eller de gikk gradvis tilbake til konvensjonell drift.

Kornbruk i alle tre gruppene hadde cirka 200 daa korn, men det var stor forskjell mellom gruppene i andel økologisk kornareal. De utmeldte hadde bare lagt om cirka 25 prosent, mens økoandelen var om lag 65 prosent i de to andre gruppene. Enkelte som har prøvd økologisk korndyrking på et mindre areal har kommentert at det ikke fungerte, og valgt å melde seg ut. Framover synes det som brukere som har lagt om store deler av kornarealet også vurderer å melde seg ut. Den økologiske kornforsyningen kan da bli kritisk lav, siden det allerede er stort underskudd på norskproduert økologisk korn og kraftfôr.

For grovfôr var det større andel økologisk areal; nær 80 prosent hos de utmeldte og 85 prosent hos de andre. Til gjengjeld var ikke husdyrholdet omlagt i like stor grad. 60–70 prosent av det grovfôrbaserte husdyrholdet er økologisk hos de som fortsatt satses økologisk. Økoandelen var bare 25-35 prosent hos de utmeldte husdyrholderne, mens de som vurderer å gi opp er i en mellomstilling.

ENTUSIAST: Landbruks- og matminister Terje Riis-Johansen (Sp) med favnen full av økogrønnsaker på pressekonferanse med Choice-kjeden. Men målet om en økologisk landbruksandel på 15 prosent innen 2015 møter store utfordringer, skriver kronikkforfatterne. **FOTO: SCANPIX**

For myndighetene må det være urovekkende at en av fire økobønder vurderer utmelding i nær framtid.

Med unntak av sau, som fantes på en tredjedel av gårdene i alle de tre gruppene, var det også betydelig færre utmeldte gårder som hadde husdyr. Det er altså større sannsynlighet for fortsatt økologisk drift der bonden har dyr, og legger om både jorda og husdyrholdet. Det vil bli vanskelig å nå femtenprosentmålet hvis bønder med omlagt husdyrhold gir opp økologisk drift, og mange av bøndene som er i tenkeboksen om utmelding har økologiske husdyr i dag.

Både tilsig og frafall må forventes i økologisk landbruk. Mange utmeldte vender tilbake til det konvensjonelle, mens et fåtall legger ned drifta. Overraskende mange vil fortsette å drive etter økologiske prinsipp, men uten Debio-kontroll og godkjenning. Debio-merket er en viktig garanti for at forbrukerne kan vite hvordan maten er produsert. For myndighetene må det være urovekkende at en av fire økobønder vurderer utmelding i nær framtid.

Det haster med å finne ut hvordan flere norske bønder kan motivere til å fortsette med økologisk drift. Vi vil senere presentere hva bøndene sjøl oppgir som årsaker til å forlate Debio-ordningen.

Anne-Kristin Løes og Matthias Koesling er forskere ved Bioforsk Økologisk

Ola Flaten er forsker ved Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning, NILF

Gudbrand Lien er forsker ved NILF og Høgskolen i Lillehammer

Kronikken trykkes som en del av serien «Landbrukets framtid». Besøk nationen.no for å lese flere innlegg i serien.